

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Кікінчук В. Ю.

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1,
Харківський національний університет внутрішніх справ

Проблема забезпечення національної безпеки є сьогодні надзвичайно актуальною в Україні – в умовах соціально-політичної та економічної нестабільності, якими характеризується сучасний стан розвитку нашої держави. До першочергових завдань у цій сфері відноситься забезпечення такого важливого аспекту національної безпеки держави, як економічна безпека. Проте у сучасній науці та практиці наразі відсутнє єдине розуміння сутності та змісту поняття «економічна безпека держави» та його співвідношення із таким поняттям, як «національна безпека».

У своєму найзагальнішому розумінні економічна безпека досить часто розглядається як визначальний критерій ефективності економічної політики певної системи цілеспрямованих дій з боку державної влади, за допомогою яких досягаються поставлені цілі та завдання в інтересах суспільства, що характеризує загальний рівень економіки країни, наявність загроз для неї та ступінь реалізації економічної функції держави.

Таке розуміння сутності економічної безпеки дозволяє деяким вченим визначити в якості її головного завдання забезпечення розвитку економіки країни або ж, принаймні, забезпечення умов для її збереження. Г. Пастернак-Таранушенко, розглядаючи економічну безпеку держави як комплексну систему, що створюється завдяки виконанню визначеної кількості дій, визначає її як відповідний стан держави, за яким вона забезпечена можливістю створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та в зростанні добробуту її мешканців.

Розвиваючи даний підхід, Я. Жаліло трактує поняття економічної безпеки країни як складну багатоглибину категорію, що характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення з метою збалансованого задоволення потреб населення держави на визначеному рівні протистояння дестабілізуючій дії різноманітних чинників, внутрішніх та зовнішніх, а також забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання.

Отже, у найзагальнішому значенні під економічною безпекою варто розуміти найважливішу якість характеристики економічної системи, що визначає її здатність забезпечувати незалежність національної економіки, її стабільність і стійкість, спроможність до постійного відновлення й самовдосконалення.

При цьому слід зауважити, що забезпечення економічної безпеки будь-якої країни сьогодні передбачає цілу низку загальнонаціональних заходів.

спрямованих на стійкий розвиток і вдосконалення її економіки, що зумовлено наявністю в собі механізмів протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам або ризикам.

Водночас необхідно підкреслити, що економічна безпека виявляється безпосередньо пов'язаною із політичною, інформаційною та військово-політичною безпекою через відповідні інструменти та важелі дієвого впливу. Як відзначає В. Гесь, «... забезпечення економічної безпеки – це гарантія незалежності країни, умови стабільності та ефективної життєдіяльності суспільства». Таким чином, можна стверджувати, що в сучасних умовах економічна безпека визначає національну безпеку в цілому, враховуючи її загальну спрямованість на забезпечення захисту національних інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до розвитку та захищеність життєво важливих інтересів людей, суспільства, держави. Складовими економічної безпеки є: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна, продовольча безпека. При цьому як важлива складова національної безпеки, економічна безпека охоплює також оборонну, екологічну безпеку тощо.

Безпосередній зв'язок економічної та загальної національної безпеки підкреслює В. Котковський, пропонуючи застосування такого поняття, як «національна економічна безпека», що повинен характеризувати такий стан економіки й інститутів влади, за яким забезпечується гарантований захист національних інтересів, гармонійний, соціально спрямований розвиток країни, достатній економічний та оборонний потенціал навіть при найбільш несприятливих варіантах розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Економічна безпека держави, таким чином, постає перед нами як провідна складова національної безпеки, що відбиває спроможність економічної системи забезпечувати власний вільний і стабільний розвиток, а також здатність держави до захисту національних економічних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз. Більш того, можна стверджувати, що економічна безпека держави є не тільки однією з найважливіших складових цілісної системи національної безпеки як комплексу заходів щодо захисту національних інтересів, а й вирішальною умовою дотримання і реалізації національних інтересів взагалі. Забезпечення ж економічної безпеки держави виявляється у захисті національних інтересів, готовності та здатності інститутів влади створювати механізми реалізації і захисту національних інтересів розвитку вітчизняної економіки, у підтримці соціально-політичної стабільності. В цілому вона може бути визначена як відповідний комплекс теоретико-методологічних, організаційно-правових, інформаційних та інших заходів, що здійснюються уповноваженими суб'єктами, з метою охорони та захисту економічних інтересів людини, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз. Національна безпека, відповідно, визначається таким станом розвитку всіх сфер економічної системи, за яким держава є спроможною забезпечувати свій стійкий розвиток, що дає змогу досягти визначеної економічної, політичної, військово-стратегічної і соціальної мети